

## РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мария Анастасова Семерджиева, дм

Декан на Факултет по обществено здраве, Медицински университет-Пловдив

Член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-319/24.07.2025 на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“.

**Професионално направление:** 7.4. „Обществено здраве; Докторска програма „Управление на здравните грижи“

**Автор:** Дора Георгиева Василева

**Форма на докторантурата:** задочен докторант в катедра „Здравни грижи“, филиал Сливен към Медицински университет „Проф. Д-р П. Стоянов“ – гр. Варна

**на тема:** „САМОСТОЯТЕЛНА СЕСТРИНСКА ПРАКТИКА – ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА“

**Научен ръководител:** Доц. Анна Петрова Георгиева, д.оз.

### ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОЦЕДУРАТА И ДОКТОРАНТА

Представеният комплект материали на електронен носител е в съответствие с изискванията за придобиване на ОНС „Доктор“ според Закона за развитие на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ) и Правилника на Медицински университет – Варна.

Дора Георгиева Василева завършва през 1984 г. ИПЗКССО „Д-р Н. Николаев“ – гр. Варна със специалност „Детска медицинска сестра“. През 1995 – 2001 г. завършва бакалавърска степен по „Здравен мениджмънт“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Факултет по обществено здравеопазване. Допълнително разширява квалификацията си чрез магистратура по „Мениджмънт на човешките ресурси“ (Икономически университет – Варна, 2001 – 2002) и магистратура по „Управление на здравните грижи“ (МУ – Варна, 2009 – 2010).

Дора Василева притежава дългогодишен професионален опит в областта на здравните грижи и управлението в здравеопазването. В периода 1992 – 2018 г. работи в УМБАЛ „Св. Марина“ ЕАД – Варна, в Детско отделение за интензивно лечение, където заема длъжността старша медицинска сестра. От 2017 г. до настоящия момент заема длъжността старша медицинска сестра в Отделението по детска хирургия на МБАЛ „Св. Анна – Варна“ АД. От 2018 г. е управител на Амбулатория за групова практика за извънболнична помощ по здравни грижи „Сестрите“ ООД – Варна, където осъществява планиране, организиране и развитие на дейността на практиката.

През годините е участвала активно в множество национални и международни обучения, курсове и конференции, насочени към повишаване качеството на здравните грижи, безопасността на пациента и развитието на сестринската практика. Била е ментор на студенти от специалност „Медицинска сестра“ по проект „Студентски практики – Фаза 1“ на МОН. Участвала е в международни конференции и курсове, организирани от EWMA (2020) – Европейска асоциация по управление на рани, ISPAD (2015, 2017) – Международно дружество по диабет при деца и юноши, Aescular AG, Германия (2013–2016) – програми за превенция на инфекции, безопасност в инфузионната терапия и дезинфекция, Американска асоциация по сърдечни заболявания (2013) – Педиатрична напреднала сърдечна помощ (PALS), Фондация за здраве, Лондон (2006) – Проблемно-базирано обучение за подобряване на здравето.

Посещавала е многобройни специализирани курсове, организирани от Българската асоциация на здравни специалисти, свързани с критични състояния при деца; сестрински грижи при рани; болнична хигиена и превенция на инфекции; професионални умения и вдъхновение от исторически практики; качествени здравни грижи и поведение при критично болни пациенти.

Владее руски език на много добро ниво, и английски на добро ниво.

## **АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТИКАТА**

В съвременните здравни системи по света се наблюдава нарастваща необходимост от по-ефективно използване на ресурси и осигуряване на достъпна,



качествена и навременна здравна грижа. В този контекст самостоятелната сестринска практика се утвърждава като значим фактор за повишаване на ефективността и достъпността на здравните услуги, особено в условията на недостиг на лекари, застаряване на населението и увеличаващо се разпространение на хронични заболявания.

Утвърждаването на самостоятелната роля на медицинската сестра е в съответствие с глобалните тенденции към разширяване на правомощията на специалистите по здравни грижи. Това позволява медицинските сестри да осъществяват консултиране, превенция, наблюдение и терапевтични дейности в рамките на своята компетентност, като същевременно облекчават натоварването върху лекарите и подобряват цялостната грижа за пациента.

Правото на медицинските сестри да регистрират и откриват практики, в които осъществяват самостоятелна дейност в Република България е уредено от законодателя посредством изменение на ЗЛЗ от 2020 г. Въпреки това, самостоятелната сестринска практика като форма на свободна професия или частна дейност е все още ограничено развита. Това се дължи на редица предизвикателства – липса на ясен механизъм за финансиране, недостатъчна информираност сред обществото, неясни регламенти относно взаимодействието със здравноосигурителната система и ограничени възможности за професионална автономия.

На фона на глобалните демографски и здравни предизвикателства – като застаряване на населението, увеличаване на хроничните заболявания и недостиг на медицински кадри – самостоятелната сестринска практика се очертава като важен инструмент за разширяване на достъпа до здравни услуги, подобряване на профилактиката и оптимизиране на ресурсите. Разглеждането на възможностите и предизвикателствата пред самостоятелната сестринска практика е от съществено значение за развитието на модерни модели на здравни грижи, укрепване ролята на медицинската сестра и подобряване на здравните резултати за населението.

## ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд съдържа 204 страници, онагледен с 55 фигури, 6 таблици и 4 приложения. В структурно отношение научната разработка включва: използвани съкращения; въведение; първа глава - литературен обзор (65 стр.); втора глава - цел, задачи, материал и методи на научното изследване (15 стр.); трета глава - резултати и обсъждане (48 стр.); четвърта глава - иновативни практически подходи, създаващи възможности за преодоляване на предизвикателствата пред здравните грижи, оказвани от медицински сестри в самостоятелни сестрински практики (25 стр.); изводи, предложения, приноси, заключение (9 стр.); литература и приложения (42 стр.). Структурата на дисертацията обхваща в логическа и смислова цялост изследователските намерения на докторанта. Прави впечатление добре разписаното съдържание, което дава много добра обща представа за същността на дисертационния труд и улеснява неговото разбиране.

Дисертационният труд започва с **въведение**, в което докторантът поставя значимостта на избраната тематика и необходимостта от нейното разработване.

Следва **литературен обзор**, чиято структура съответства на концепцията на дисертацията, разработена от автора. Използвани са 201 източника, от които 109 на кирилица и 92 на латиница. Цитираната литература е съвременна и актуална, съответства на разглежданата тема.

Литературният обзор разглежда възникването, развитието и съвременното състояние на самостоятелната сестринска практика като отговор на нарастващите нужди от достъпни и качествени здравни грижи.

Оригинален е подходът да се разгледа първоначално международният опит при оказване на здравни грижи посредством самостоятелни сестрински практики и след това да се представи състоянието на проблема в България. Това дава възможност за оценка и съпоставка какво е постигнато в страни с по-дълга традиция в този модел на грижи, какви са основните механизми за неговото утвърждаване, както и какви практически и нормативни предизвикателства стоят пред България в процеса на адаптация и развитие на самостоятелната сестринска практика.



Съпоставителният анализ позволява не само да се открият добрите практики и ефективните модели в другите държави, но и да се направи критична оценка на пропуските в нашата страна. По този начин се създава обоснована необходимост за формулиране на препоръки, насочени към усъвършенстване на нормативната уредба, професионалната подготовка и обществената легитимност на медицинските сестри, упражняващи самостоятелна практика у нас.

Прави много добро впечатление способността на докторанта да изведе предизвикателствата пред медицинските сестри със самостоятелна практика, както и да идентифицира ключовите пропуски в достъпната научна литература и изследвания, свързани с тази форма на предоставяне на здравни грижи. Това демонстрира не само задълбочено познаване на темата, но и аналитичен подход към нейното осмисляне в контекста на съвременната социално-здравна реалност.

**Целта и задачите** на дисертационния труд са формулирани ясно, точно и в съответствие с актуалността на изследвания проблем. Хипотезите, предметът, обектът и единиците на наблюдение са адекватно определени и напълно съответстват на целта на изследването.

Организацията на проучването е описана с висока прецизност – ясно са изложени методологичният подход, начинът на формиране на извадките, използваният инструментариум, както и последователността на етапите по събиране и анализ на данните. Тази методологична яснота позволява обективна проследимост и възпроизводимост на научната работа.

За постигане на поставените цел и задачи са използвани взаимодопълващи се методи: документален метод за анализ на литературни източници, нормативни документи и други текстове, отнасящи се до разглеждания проблем, както и два социологически метода. За нуждите на емпиричното изследване са разработени два анкетни инструментариуми – анкетна карта за пациенти и анкетна карта за медицински сестри, както и полуструктурирано интервю за експертите – медицински сестри.

Анкетиран са общо 750 респонденти, разпределени в следните целеви групи:

- 350 пациенти, получили сестрински грижи в болничната и извънболничната помощ;

- 350 медицински сестри от болнични и извънболнични структури;
- 50 експерти – медицински сестри, упражняващи самостоятелна практика.

Техническите единици на изследването обхващат 4 многопрофилни болници, 5 диагностично-консултативни центъра и 8 медицински центъра на територията на гр. Сливен, Варна, Шумен и Велико Търново. Изследването на експертите е проведено изчерпателно в съществуващите 22 амбулатории за индивидуална или групово практика за здравни грижи, което гарантира надеждност и представителност на резултатите.

За обработката на първичните данни са приложени подходящи статистически методи, чрез които са изведени статистически значими взаимовръзки между основните фактори и резултативни признаци. Това позволява формулирането на обосновани и надеждни изводи.

Високо оценявам методологичната обоснованост, коректност и професионално изпълнение на изследователската част на дисертационния труд. Методиката е разработена компетентно и аргументирано, което подчертава научната стойност на изследването.

Раздел „Резултати и обсъждане“ представя същинската част на научния труд. В хода на проучването са получени и успешно анализирани, систематизирани и онагледени голям брой резултати, подходящо илюстрирани с таблици и фигури.

Анализът на потребностите на пациентите от здравни грижи, оказвани от медицински сестри в рамките на самостоятелни сестрински практики, разкрива както значителен потенциал за подобряване на достъпа и качеството на услугите, така и редица предизвикателства. Сред основните очаквания на пациентите се открояват нуждата от индивидуализиран подход, достъпност, продължителност и приемственост на грижите, както и доверие в професионалната компетентност на сестринския персонал.

В този контекст, ясно се очертава ролята, професионалната подготовка и нагласите на медицинските сестри като ключови фактори за ефективното функциониране на самостоятелните практики. Голяма част от медицинските сестри посочват необходимост от допълнителна професионална подкрепа, нормативна яснота и обучение. Съществено значение има необходимостта от целенасочена



следдипломна квалификация, която да подготви медицинските сестри за предизвикателствата на самостоятелната практика. Това включва както клинични умения, така и компетентности в управлението, правната рамка, финансите и комуникацията с пациенти.

В **четвърта глава** на дисертационния труд са изложени и аргументирано представени конкретни иновативни подходи за преодоляване на основните предизвикателства, пред които се изправят здравните грижи, предоставяни от медицински сестри в рамките на самостоятелни сестрински практики. Тази част от изследването се откроява с изключително значение, тъй като съдържа практико-приложните приноси на дисертационния труд, които имат потенциал за реално въвеждане в здравната система на България.

Разработените предложения – единна електронна система за документиране на сестрински дейности, модел на формуляр за информирано съгласие, обучителна програма и алгоритъм за създаване на амбулатории за здравни грижи – са резултат от задълбочен анализ и прецизно проучване на нормативната рамка и нагласите на всички заинтересовани страни. Тези предложения демонстрират ясна ориентация към устойчивост, интеграция и ефективност на грижите в контекста на съвременното обществено здравеопазване и подчертават висока степен на професионализъм и ангажираност от страна на докторанта.

С оглед на изложеното, практико-приложният раздел може да бъде оценен като приносен не само в научен, но и в реално приложим план, с възможност за подпомагане на процеса на модернизация и развитие на сестринската професия в България.

Като естествено заключение от получените резултати и тяхната интерпретация са направени редица **изводи**. Проведеното проучване потвърждава необходимостта от цялостна подкрепа и нормативно усъвършенстване на самостоятелната сестринска практика в България. Основните изводи могат да бъдат обобщени в няколко ключови направления:

- Изведени са основните затруднения, пред които са изправени медицинските сестри със самостоятелна практика, а именно липсата на стабилен механизъм за финансиране, недостатъчната информираност относно възможностите за

тази форма на дейност, както и липсата на единна електронна система за документиране и проследяване на сестринските грижи.

- Сравнителният анализ на законодателствата показва липса на унифициран подход по отношение на регулацията, финансирането и отчитането на самостоятелните сестрински практики. В българското здравеопазване се налага актуализиране и прецизиране на правната уредба, за да може да отговори адекватно на съвременните потребности.
- Всички участници (медицински сестри, пациенти и експерти) в проучването осъзнават важната роля на самостоятелно практикуващите медицински сестри в осигуряването на достъпни, качествени и комплексни здравни грижи.
- Отчетени са позитивни нагласи на пациентите към получаването на грижи от медицински сестри със самостоятелна практика и необходимост от допълнително следдипломно обучение на тези професионалисти според експертите.
- Обоснована е нуждата от въвеждане на иновативни подходи за организация, планиране, мониторинг, оценка и финансиране на сестринските дейности. Предложените от дисертанта иновации са получили висока експертна оценка по отношение на тяхната приложимост и ефективност за оптимизиране на дейността в самостоятелните сестрински практики.

Направени са **препоръки** към Министерството на здравеопазването, Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи и Медицинските университети. Тези предложения биха довели не само до подобряване на нормативната и професионалната рамка на самостоятелните сестрински практики в България, но и до дългосрочно повишаване на качеството, достъпността и устойчивостта на предоставяните здравни грижи.

Посочените приноси ясно демонстрират научната стойност и високата практическа приложимост на изследването, като същевременно създават основа за бъдещи политики, обучение и развитие на сестринските практики в България.



## АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът по структура и съдържание отговаря на изискванията и отразява основните резултати, получени при изпълнението на поставената цел и задачи. Във връзка с дисертационния труд са публикувани две научни статии, които са представени като научни съобщения на научни форуми.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Докторант Дора Василева представя задълбочено разработен теоретико-емпиричен дисертационен труд, който се отличава с висока степен на научна обоснованост, отговорност и последователност. Темата на изследването е безспорно актуална, с ясно изразена научна значимост, приносен характер и висока практическа приложимост на направените изводи и препоръки.

Изследването впечатлява с прецизен избор на методология, коректно прилагане на статистически методи за обработка на данните и стриктно спазване на процедурните и етични изисквания при провеждане на емпиричната част. Докторант Василева демонстрира отлична подготовка в научната специалност, владее теоретичните основи и проявява самостоятелност, критичност и професионализъм при провеждане на научното изследване.

Дисертационният труд е написан на ясен, логичен и научно издържан език, което улеснява възприемането на представените идеи и резултати.

Въз основа на изложеното, считам, че трудът напълно отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на докторант Дора Василева образователната и научна степен „Доктор“ по докторска програма „Управление на здравните грижи“, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“.

25.08.2025 г.

Pe

Заличено на основание чл. 5,  
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)  
2016/679

/проф. д-р М. Семерджиева, дм/